

DCIDOB 111.

IRLANDA, DE L'EUFÒRIA AL DESENCÍS

Cultura literària en llengua irlandesa.
Cruïlla o final de viatge.

Tomás Mac Síomóin

Cultura literària en llengua irlandesa

Cruïlla o final de viatge

Tomás Mac Síomóin Escriptor i periodista

Les formes no verbals de l'expressió cultural irlandesa –la música, la dansa, els jocs– han estat adoptades, s'han desenvolupat i s'han transformat en el si més ample de la cultura anglo-americana, de la qual la “cultura anglo-irlandesa” és una variant regional. De la mateixa manera, la literatura d'Irlanda en llengua anglesa es barreja gairebé sense solució de continuïtat amb el corrent principal de la literatura anglo-americana. No obstant això, la cultura literària en llengua irlandesa explota la seva continuïtat orgànica amb la tradició ancestral en un intent de forjar una única veu moderna.

La República d'Irlanda té dues llengües oficials: l'irlandès (també anomenat gaèlic, una llengua celta dominant els darrers 2.500 anys) i l'anglès, que ha anat substituint l'irlandès durant els dos darrers segles. Des del primer de gener del 2007 l'irlandès és un dels idiomes oficials de la UE. La cultura literària contemporània en llengua irlandesa deriva d'una interacció dialèctica complexa entre les cultures de dues llengües.

1,6 milions de persones d'una població total de més de 4,5 milions diuen tenir algun coneixement d'irlandès. A part d'uns quants districtes dispersos, principalment a la part litoral occidental, *Gaeltachtaí*, rares vegades se sent parlar aquesta llengua a l'Irlanda actual aclaparadorament anglòfona. Probablement no més de 50.000 persones la parlen diàriament, i la majoria ho fan en la forma d'un *teanga easnamach*, un llenguatge incomplet ple de paraules i frases en anglès, conseqüència del fet que l'irlandès està absent de la major part del discurs modern. Un nombre molt gran no quantificat de persones tenen coneixements superficials de la llengua. Uns 30.000 alumnes reben educació en irlandès en escoles situades fora del Gaeltacht. Un canal de televisió nacional, una emissora de ràdio nacional,

unes quantes emissores locals i unes quantes revistes mensuals (però cap diari) donen a l'irlandès una visibilitat marginal.

Un estudi recent fet entre la gent jove ha arribat a la conclusió que, sense un canvi important en les pautes dels usos lingüístics, és molt improbable que l'irlandès continuï sent la llengua familiar i comunitària predominant en les àrees més fortament Gaeltacht durant més de 15 o 20 anys. Les actituds públiques envers el llenguatge varien. Una majoria voldria que sobrevisqués però molt pocs l'aprenen. En l'imaginari popular, l'irlandès s'associa sovint amb uns valors rurals i endarrerits, i l'anglès amb la modernitat. Els matisos semàntics que té l'adjectiu *gaelach* (gaèlic) indiquen que l'auto-odi del colonitzat, tal com el descriuen Edward Said, Franz Fanon i Albert Memmi és un factor clau d'aquest rebuig. *Gaelach* no només significa “de parla irlandesa”, sinó també “pobre”, “brut”, “grotesc” o “de qualitat inferior” (la paraula anglesa *Irish* té connotacions similars). No obstant això, la presència continuada de l'irlandès és considerada com la prova de l'existència d'una identitat nacional separada. En aquest sentit és positivament valorada per molts nacionalistes polítics. La seva pervivència en el temps representa el manteniment d'un vincle nostàlgic amb el nostre passat cèltic. “M'encanta sentir-lo parlar. És una llengua molt maca. M'agradaria saber-lo parlar bé”; aquesta és una reacció molt freqüent entre els irlandesos de parla anglesa, que es queden gratament sorpresos quan senten parlar l'irlandès en algun entorn urbà, però que no tenen la més mínima intenció d'aprendre'l.

La Irlanda oficial va resoldre l'ambivalència de la relació nacional d'amor-odi amb l'irlandès convertint-lo en un símbol nacional, la primera llengua oficial d'un Estat teòricament

bilingüe, mentre que continuava fent anar la maquinària estatal gairebé exclusivament mitjançant l'anglès, fins i tot en les àrees Gaeltacht. Per a un 65% aproximadament de la gent i per a la majoria dels joves, que actualment estan sent assimilats per la cultura de consum anglo-americanitzada, la qüestió de la llengua és irrellevant. Probablement ni s'adonarien de la desaparició de l'irlandès. Aquesta dinàmica lingüística, amb tota la seva complexitat, és el teló de fons d'aquesta consideració de la cultura literària contemporània en llengua irlandesa.

La pèrdua de poder de la llengua irlandesa

La posició actual de l'irlandès i les actituds que el sostenen tenen les seves arrels en els 400 anys de Govern colonial que van precedir la independència política aconseguida per la major part del territori nacional el 1921, després d'un esforç militar.

Els colonitzadors anglesos d'Irlanda van intentar infructuosament des del segle XIII reemplaçar l'irlandès i la cultura irlandesa per l'anglès. Però després de la derrota dels irlandesos i dels seus aliats espanyols el 1603, Anglaterra va estendre el seu

clusivament en un sentit territorial més que no pas cultural o lingüístic. La recuperació de la llengua ancestral no va ser mai un objectiu seriós del moviment per la independència. La llengua es va convertir en un símbol molt apreciat de la identitat nacional, de la continuïtat històrica conceptual del nou Estat irlandès amb un sistema de Govern gaèlic desaparegut, però la idea que la *raison d'être* d'un projecte de reconstrucció nacional fos el desplaçament de l'anglès per l'irlandès com a llengua nacional *de facto* mai no es va arribar a considerar seriosament.

La literatura com a preservadora de la irlandesitat

S'ha desenvolupat i continua desenvolupant-se una literatura moderna en llengua irlandesa malgrat la indiferència amb què ha estat rebuda des de dins i des de fora del renaixentisme irlandès.

En la ideologia nacionalista dels fundadors de l'Estat, l'irlandès es va convertir en el guardià de les *essències* nacionals, una garantia de continuïtat ininterrompuda amb una suposada Edat d'Or a través de segles d'opressió estrangera i directament fins a l'època actual. Aquest *celticisme* no només va

Molts proponents del renaixentisme irlandès s'han preocupat més d'una preservació quixotesca dels guarniments d'una civilització desapareguda que no pas de la necessitat d'adaptar el llenguatge i la seva cultura a les noves exigències

govern per tota l'illa. Les classes intel·lectual i literària gaèlica van ser perseguides, assassinades i obligades a emigrar o a integrar-se al nou ordre. L'anglès es va convertir en la llengua que representava un cert estatus, l'èxit, fins i tot la supervivència. A final del segle XVIII l'administració britànica es va guanyar un aliat poderós i inesperat: l'església catòlica romana, que va veure els seus interessos més ben servits per la complicitat amb el poder colonial que no pas per la lleialtat amb un Estat i una cultura gaèlica vençuts. La derrota de 1603 va ser seguida per una capitulació cultural durant les primeres dècades del segle XIX. En aquell moment una majoria d'irlandesos va començar a abandonar la seva llengua i cultura ancestrals i a assimilar-se, fins allà on els seus antecedents històrics i culturals ho permetien, a la norma anglesa.

Les actituds efectives associades –un sentit profund d'inferioritat nacional i la percepció d'una manca de valor del patrimoni cultural gaèlic– van romandre gairebé intactes després d'aconseguir la independència política. A començament del segle XX el poble irlandès havia estat tan culturalment assimilat que la necessitat de descolonització era vista gairebé ex-

influir en la cultura literària en llengua irlandesa, sinó també en figures molt conegudes del món literari anglo-irlandès com William Butler Yeats i John Millington Synge. En l'imaginari anglo-irlandès, i en el de molts acadèmics de parla irlandesa que el compartien, a la literatura en llengua irlandesa li va ser encomanada la missió de preservar en formol aquesta essència nacional, d'expressar els valors suposadament inherents a la *gaelachas*, la genuïna i autèntica *irlandesitat*.

Des d'aleshores, molts proponents del renaixentisme irlandès s'han preocupat més d'una preservació quixotesca dels guarniments d'una civilització desapareguda que no pas de la necessitat d'adaptar el llenguatge i la seva cultura a les noves exigències. Per a aquesta mena d'*antiquaris*, la modernitat pot arribar a ser un enemic tan perillós com la llengua anglesa. De fet, la reincidència d'alguns influents renaixentistes lingüístics va arribar a tal punt durant la dècada dels trenta del segle XX que la Lliga Gaèlica va prohibir als seus membres escoltar jazz o participar en danses i jocs *estrangers* (és a dir, no nadius). Per a aquesta gent, una literatura moderna en irlandès només podia ser una contradicció en els termes.

El segle XIX es va caracteritzar per una activitat literària –per oposició a l'activitat d'*antiquari*– poc significativa. El 1893, però, es va fundar la Conradh an Gaeilge, la Lliga Gaèlica, i va començar la resistència cultural a l'assimilació. La recuperació d'una tradició literària en llengua irlandesa va ser una part d'aquest procés. De conformitat amb el renaixentisme ideològic, la celebració de la vida folklòrica de Gaeltacht va ser central en aquesta tradició fins a mitjan segle XX. Punts culminants d'aquest gènere, obres autobiogràfiques com *An tOileánach* (L'llenc) de Tomás Ó Criomhthann, *Machnamh Seana-Mhna* (Una dona vella filosofa) de Peig Sayers, i *Fiche Bliain ag Fás* (Vint anys de creixement) de Muiris Ó Súilleabháin, censurades per atenuar-ne la cruada nadiua, eren l'ideal al qual s'aspirava. Camperols emprenedors que es guanyaven la vida d'una manera frugal però heroica eren la representació apoteòsica actualitzada dels guerrers mitològics precristians Cúchulainn i Fionn MacCumhaill. Van ser considerades com obres d'un valor indiscutible, tant en termes humans com lexicogràfics. De la mateixa manera, l'obra d'An tAthair Peadar Ó Laoghaire, que va reelaborar molts temes folklòrics convertint-los en obres de ficció en el seu dialecte del West Cork, va ser molt admirada per la seva riquesa idiomàtica i la seva fidel reproducció del *caint na nadaoine* (la manera de parlar del poble). Tanmateix, les mostres més pintoresques del mateix *caint na nadaoine* van ser suprimides per respecte a unes sensibilitats *religioses* que ara cal explicar.

Catolicisme i irlandesitat: un fre a la modernitat

Durant la primera meitat del segle XIX diverses veus influents van fer confluïr el catolicisme romà amb la *irlandesitat*, i d'aquesta manera va sorgir la idea que la literatura irlandesa havia de reflectir els “valors catòlics irlandesos”. Aquests valors eren, de fet, una amalgama de la ideologia jansenista i dels costums puritans de l'Anglaterra victoriana. Els irlandesos, en ser més castos que els *pagans* anglesos, havien de ser, *ipso facto*,

més *cristians* que ells. Aquesta mena de *catolicisme* va dominar la ideologia de l'elit governant de l'Estat Lliure. Les relacions sexuals extramaritals eren l'únic mal moral –deixant a part la subversió política– per al qual l'infern no cremava prou. L'hegemonia d'aquests valors es va reflectir en una censura oficial de la literatura i de les pel·lícules que va durar fins ben entrat el segle XX. Les obres d'escriptors irlandesos com James Joyce i molts altres autors i filòsofs europeus van ser prohibides i només estaven disponibles quan entraven de contraban des de la *pagana* Anglaterra o des del continent.

Igualment, res en la literatura irlandesa no havia d'escandalitzar els pietosos. L'irlandès s'havia de caracteritzar per una puresa angèlica, ja que mancava d'un vocabulari relatiu a les funcions corporals, a la *immoralitat* i a les *paraulotes*. La major part de la literatura en llengua irlandesa era vista bàsicament com una mena de manual escolar potencial que no podia contenir material *inadequat* per als joves. Ja que l'edició en llengua irlandesa estava pràcticament monopolitzada per l'An Gúm, un organisme governamental que insistia en la conformitat amb aquesta ortodòxia, l'hegemonia d'aquests valors en la literatura en llengua irlandesa estava assegurada. La condició humana que s'esperava que expressés l'escriptor era una condició estereotipadament rural. Els intents de donar expressió literària a una vida al marge d'un *ethos* gaèlic imaginari eren vistos, i sovint encara ho són, com mancats d'autenticitat, no com allò que s'esperava d'una obra literària gaèlica. Quan Pearse Hutchinson, un autor essencialment urbà i un dels nostres millors poetes, va donar a conèixer la seva intenció d'escriure en irlandès, Seán Mac Réamoinn, un locutor de llengua irlandesa molt conegut, li va dir: “Em sembla que el públic de parla irlandesa no li ho agrairà”.

Per tot això, encara hi ha una percepció que la literatura en llengua irlandesa, pensada per als nens i que consisteix en “històries i tonteries del passat”, no pot tenir cap interès per a un adult sofisticat. En un entorn tan poc prometedor l'hàbit de llegir en irlandès no va poder convertir-se en un costum general, i encara no ho pot fer.

L'any 1949, Máirtín Ó Cadhain, escriptor i figura de referència en el context de la tendència modernista de la literatura

en llengua irlandesa, va cridar l'atenció sobre un altre fre que s'oposava al desenvolupament d'una cultura literària viable: "l'absència d'una crítica competent". Molts professors universitaris de literatura en llengua irlandesa s'ocupaven bàsicament dels valors *antics* dels textos, no del seu valor literari, i per això no eren capaços de produir un corpus competent de crítiques modernes. Això, al seu torn, va fer que no es creés aquest vincle vital entre els escriptors, els editors i el públic lector que és el fonament de qualsevol cultura literària viable. Els professors amb aquesta formació universitària no tenien els coneixements de teoria crítica i de la literatura en general necessaris per impregnar d'un interès humà el tema de què s'ocupaven. D'aquí en va sortir una percepció popular encara vigent segons la qual la literatura en irlandès és simplement un mitjà que serveix per explicar estructures gramaticals complexes i per propagar els valors moribunds d'una manera de viure desapareguda.

El desenvolupament d'un irlandès modern i la necessitat d'unes reformes ortogràfica i gramatical en profunditat en consonància amb la parla Gaeltacht es van veure dificultats, i encara ho estan, per deferència a aquestes preocupacions *antigues*. D'aquesta manera va sorgir un altre obstacle seriós al conreu d'un hàbit lector en irlandès: la percepció de la dificultat del llenguatge escrit. El llenguatge estàndard oficial està farcit d'arcaïsmes gramaticals que reflecteixen, un cop més, l'estatus més simbòlic que pràctic de l'idioma. La major part d'estudiants de la llengua no aconsegueixen assolir el nivell de competència necessari per manejar sense dificultats els textos literaris. Els parlants nadius, que opten per la *seguretat* que els dona parlar en el seu propi dialecte, i els estudiants de l'idioma no volen aprendre l'idioma literari estàndard, o no saben com fer-ho.

I malgrat tot hi va haver fruits...

Que d'un terreny tan pedregós se n'hagi pogut recollir alguna cosa de valor ha estat una mena de miracle. Máirtín Ó Cadhain opinava que fins als anys quaranta del segle XX la cultura literària en llengua irlandesa només havia produït

tres escriptors de ficció importants: Pádraic Ó Conaire, un escriptor de relats curts i novel·les; Pádraig Mac Piarais, poeta, escriptor de relats i líder insurreccional; i Seosamh Mac Grianna, contista i novel·lista. La seva obra, especialment la dels dos primers, va ser condemnada, como era previsible, per l'*establishment* acadèmic de l'època, que la considerava artificial i influïda per models forans, dues desviacions de les sacrosantes normes literàries dels segles XVII i XVIII. Textos en irlandès dedicats a la filosofia, la ciència, la psicologia, la política i la crítica social i literària no eren sol·licitats ni produïts. Així mateix, les traduccions a l'irlandès d'obres importants de la literatura mundial eren –i són– comptades. Però com que la majoria de lectors en irlandès també llegeixen en anglès, aquestes absències gairebé ni es notaven.

No obstant això, els anys quaranta del segle XX van presenciar un canvi radical en l'escriptura en llengua irlandesa. Els desenvolupaments literaris de l'actualitat se sostenen gràcies a l'impuls d'aquell període. L'any 1942 va néixer la revista d'actualitat i literària *Comhar*; el 1945 es va crear una nova editorial, Sáirséal agus Dill; i el 1948 va començar a publicar-se una nova revista, *Feasta*. Cada una d'aquestes novetats, especialment les dues primeres, va ser un estímul encoratjador per a l'obra de nous i creatius escriptors. Altres editorials com Clóchomhar i Clódhanna Teoranta també van tenir un paper molt important en la modernització de l'edició en llengua irlandesa que va tenir lloc aleshores.

Sáirséal agus Dill va ser una creació intel·lectual del clarivident Seán Ó hÉigearthaigh, que es va adonar que les cobertes dels llibres són un element essencial per tal d'atraure lectors. Fins aleshores, les rudimentàries cobertes de les publicacions de l'An Gúm deixaven molt a desitjar en comparació amb les de la competència. Sáirséal agus Dill va acabar amb el monopoli d'aquesta agència editora governamental i va començar a produir llibres d'una presentació artística meritòria i impecable, i el contingut dels quals era nou i interessant.

Entre els escriptors importants que van saber aprofitar l'hospitalitat d'Ó hÉigearthaigh destaquen Máirtín Ó Cadhain, Diarmuid Ó Súilleabháin i Breandán Ó hEithir, juntament amb

La literatura en llengua irlandesa està molt mal servida pels mitjans de comunicació en llengua irlandesa, que gairebé dediquen més atenció a les obres escrites en anglès que no pas a les escrites en irlandès

Pádraig Mac Piarais

Pádraig Ó Conaire

Peig Sayers

Tomás Ó Criomhthain

els poetes Máire Mhac an tSaoi, Máirtín Ó Direáin i Seán Ó Ríordáin. La seva obra va construir ponts entre la tradició i la modernitat. Així, mentre que l'obra anterior d'Ó Cadhain (publicada per An Gúm) i d'Ó Súileabháin estava arrelada en les experiències vitals de les seves comunitats rurals, els seus escrits posteriors, que expressen el compromís amb el seu nou entorn urbà i les influències literàries internacionals, no van ser tan ben valorats per l'ortodòxia aleshores imperant. Però van representar un punt de partença per a algunes de les veus que es van donar a conèixer posteriorment. El pastix postmodernista de Breandán Ó Doibhlin, *Néal Maidine agus Tine Oíche* (Núvol matinal i foc nocturn), amb els seus ecos de Victor Hugo, Saint-Exupéry, etc. va superar la capacitat dels crítics literaris contemporanis per reconèixer la magnitud de les realitzacions del seu autor quan l'obra va ser publicada per primer cop l'any 1964.

Els primers poemes de Máirtín Ó Direáin, *juvenilia* segons la seva pròpia opinió, tractaven d'una manera nostàlgica de la seva infantesa illenca i van ser admirats i aplegats en antologies en els manuals escolars oficials, en consonància amb el paper atribuït a la cultura anglo-irlandesa en irlandès. La seva obra de maduresa, adaptada a uns entorns urbans, va ser, amb gran disgust per part del poeta, més o menys ignorada. Irònicament, el fet que la poesia modernista per antonomàsia de Seán Ó Ríordáin evoqui el West Kerry Gaeltacht li garanteix la seva vigència entre els tradicionalistes. Cada un d'aquests poetes, juntament amb d'altres de modernistes com el sempre jove Pearse Hutchinson, van ser influències cabdals en el desenvolupament de la nostra tradició poètica actual.

Després del salt qualitatiu que va representar la fundació de la Sáirséal agus Dill, la cultura literària en llengua irlandesa ja no tornaria a ser el mateix. No obstant això, la idea que l'autèntic valor de la literatura en irlandès cal buscar-lo en el seu context *antic* encara està molt present en la comunitat de parla irlandesa. Hi ha una contínua demanda de *clàssics* i materials pedagògics de començament del segle XX, mentre que moltes de les obres literàries més pioneres de mitjan segle XX, com les de Máirtín Ó Cadhain, Diarmuid Ó Súileabháin i Donncha Ó Céileachair, tots ells de l'*escuderia* de la Sáirséal agus Dill, estan exhaurides.

Sense esporuguir-se, altres editors han transitat pel camí que va obrir la Sáirséal agus Dill. L'any 1981, Pádraig Ó Snodaigh, poeta i historiador, va fundar l'editorial Coiscéim. Amb més de

800 títols publicats fins ara és de bon tros l'aventura editorial en llengua irlandesa del sector privat més gran que ha existit mai. Coiscéim abasta no solament literatura creativa, crítica i història, sinó també àrees fins ara no abordades en llengua irlandesa com la ciència, la filosofia, la psicologia, etc. Publica les obres de Biddy Jenkinson, Colm Breathnach, Seán Mac Mathúna, Aindrias Ó Cathasaigh, Eoghan Mac Giolla Bhríde, Paddy Bushe, Gabriel Rosenstock, Tomás Mac Síomóin, etc.

Coiscéim va ser seguida per Cló Iar-Chonnachta, fundada l'any 1985 per l'escriptor i dramaturg avantguardista Mícheál Ó Conghaile. Una de les principals realitzacions de Cló Iar-Chonnachta ha estat la de conrear un grup altament innovador d'escriptors principalment Gaeltacht, com Pádraig Breathnach, el *pare* del grup, el mateix Mícheál Ó Conghaile, Joe Steve Ó Neachtain, Dara Ó Conaola i Daithí Ó Muiri, juntament amb poetes com Cathal Ó Searcaigh i Gearóid Mac Lochlainn.

Altres editorials que han tingut un paper més modest però també significatiu en el desenvolupament de la cultura literària irlandesa en aquests darrers anys han estat la Cois Life, amb seu a Dublín, i la Sáirséal agus Ó Marcaigh (successora de la Sáirséal agus Dill). La Leabhar Breac, amb seu a Connemara, fundada pel novel·lista i dramaturg Darach Ó Scolaí, ha estat la responsable d'algunes de les publicacions recents més remarcables: ficció en prosa del mateix editor, el precoç Daithí Ó Muiri, Liam Mac Cóil i Beairtle Ó Conaire.

Cultura literària, present i futur

La cultura literària en llengua irlandesa ha generat aquests darrers anys una diversitat de llibres suggeridors i atractius que s'ocupen d'una àmplia gamma de temes contemporanis i que cobreixen els gèneres literaris principals. Allò que caracteritza el corrent modern, des d'Ó Conaire en endavant, és la seva obertura a la influència de la literatura mundial. Així, entre els autors contemporanis, és discernible la influència dels mestres argentins Jorge Luis Borges i Julio Cortázar sobre Daithí Ó Muiri, i la del misticisme oriental sobre Gabriel Rosenstock, per exemple. Igualment, les exploracions de l'homosexualitat que fa Mícheál Ó Conghaile introdueixen en l'irlandès unes dimensions que mai no havien estat considerades pels fanàtics puritans de la causa lingüística.

No obstant això, una cultura literària viable ha d'abraçar escriptors, editors, crítics i publicistes, llibreters i lectors. Escriptors i poetes desitjosos i capaços de produir són tan abundants com els editors disposats a prendre riscos. Actualment, el taló d'Aquil·les del projecte rau en el fet que crítics i publicistes brillen en gran part per la seva absència, a causa sobretot, des del meu punt de vista, del biaix *antic* prèviament mencionat de l'acadèmia gaèlica. I per això no s'ha creat encara la massa crítica de lectors necessària per garantir la viabilitat a llarg termini d'aquesta empresa.

La literatura en llengua irlandesa està molt mal servida pels mitjans de comunicació en llengua irlandesa, que gairebé invariablement dediquen més atenció a les obres escrites en anglès que no pas a les escrites en irlandès. Els mitjans de comunicació en llengua anglesa que es publiquen a Irlanda ignoren totalment el material escrit en irlandès. Les llibreries que tenen un fons una mica complet de literatura irlandesa es poden comptar amb els dits d'una mà; la majoria no tenen en estoc més llibres en irlandès que els que s'utilitzen per a l'aprenentatge de la llengua. La promoció per Internet i la distribució d'aquesta mena de material encara és mínima. No existeixen gairebé llibres de filosofia, de ciències naturals i socials, etc. i per obtenir informació d'aquestes matèries el lector irlandès mitjà depèn totalment de les fonts en llengua anglesa.

De moment, tanmateix, els escriptors en llengua irlandesa són normalment coneguts —quan ho són— mitjançant traduccions de la seva obra a l'anglès, fins i tot pels parlants irlandesos. Nuala Ní Dhomhnaill, en la seva introducció a Gearóid Mac Lochlainn, la primera col·lecció bilingüe de poemes de Belfast, diu: “La poesia publicada en irlandès és relegada a les tenebres exteriors i, per tant, i només per aquesta raó, dono la benvinguda més incondicional a aquest llibre en un llenguatge dual”. Aquestes *tenebres exteriors* cobreixen la majoria de les obres irlandeses modernes.

Gairebé no cal insistir en la necessitat de traduir la literatura en irlandès als principals idiomes. Els poetes de llengua irlandesa són coneguts internacionalment i a Irlanda, fins i tot per la gent de parla irlandesa, principalment a través de traduccions a l'anglès de les seves obres. El perill inherent en posar un èmfasi excessiu en el mercat de les traduccions és que l'obra creativa pot tendir a ajustar-se ella mateixa per facilitar allò que el mercat sovint espera de les “traduccions del gaèlic/irlandès”: celebracions nostàlgiques del lloc, respiracions boca a boca de figures de la mitologia cèltica, referències folklòriques exòtiques. La concentració excessiva en aquesta falsa identitat ètnica és un malbaratament d'energies creatives que podrien fer-se servir d'una forma més productiva.

Per tant, la cultura literària en llengua irlandesa és més cosa d'escriptors i d'editors que de lectors. I per això, l'existència continuada d'editors en llengua irlandesa depèn dels subsidis governamentals. Aquesta feblesa no està molt clara en la mesura que els organismes finançadors oficials estan obligats a una completa independència editorial. Pot garantir-se aquesta llibertat —o un finançament d'un nivell acceptable— a llarg termini?

Una altra espasa de Dàmocles penja damunt de la literatura en llengua irlandesa. Si el Gaeltacht tradicional desapareix, la capacitat de la cultura literària en llengua irlandesa per desenvolupar-se dependrà de la capacitat de l'estudiant urbà de l'irlandès per sobreviure, desenvolupar-se i generar una literatura. O del fet que la *teanga easnambach* aconsegueixi desempallegar-se a temps de les seves acrecions angleses i desenvolupar-se a partir de les seves arrels natives en un context urbà. L'actual escassetat d'escriptors urbans joves que optin per qualsevol d'aquests escenaris no permet tenir gaires esperances a curt termini en cap d'aquestes possibilitats. Un petit cercle d'autors que escriu en irlandès per a un públic lector molt reduït podria probablement sobreviure per si mateix a la desaparició de l'irlandès com a comunitat lingüística, de la mateixa manera que a començament del segle XX encara hi havia qui escrivia poesia en llatí a l'est d'Europa. ●

Referències bibliogràfiques

DE HÍDE, Dúghlas. *Language, Lore and Lyrics. Essays and lectures by Douglas Hyde*, eag., Breandán Ó Conaire. Dublín: Irish Academic Press, 1986.

MAC SÍOMÓIN, Tomás. *The Colonised Mind: Irish language and society. In Reconsiderations of Irish History and Culture* (Daltún Ó Ceallaigh, ed). Dublín: Léirmheas, 1994.

— 1916: *Leathréabhlóid. Paradacs a it na Gaeilge*. Dublín: Coiscéim, 2006.

— *Ó Mhársa go Magla: Straitéis Nua don Ghaeilge*. An Aimsir Óg, Paimfléad 6. Dublín: Coiscéim, 2006.

— *Amanairis: Antologija sodobne književnosti v irscini*. Ljubljana: Drustvo slovenskih pisateljcev, 2007.

Ó GIOLLAGÁIN, Conchúr, MacDonncha Seosamh, et al. *Comprehensive Linguistic Study of the use of Irish in the Gaeltacht: Principal Findings and Recommendations*. Dublín: The Stationery Office, 2007.

